

МІЖРЕГІОНАЛЬНА
АКАДЕМІЯ УПРАВЛІННЯ ПЕРСОНАЛОМ

ПРОБЛЕМИ МОДЕРНІЗАЦІЇ УКРАЇНИ

Випуск 2

Матеріали

*Міжнародної науково-практичної конференції
“Правова держава та демократичне суспільство:
фактори розвитку та взаємодії”
м. Київ, МАУП, 14 квітня 2016 р.*

Київ
ДП “Видавничий дім “Персонал”
2016

*Схвалено Вченою радою Міжрегіональної Академії управління персоналом
(протокол № 3 від 30.03.16)*

Редакційна колегія:

*М. Н. Курко (голова), д-р юрид. наук, проф.;
М. Ф. Головатий (заступник голови), д-р політ. наук, проф.;
А. А. Ігнатченко (відповідальний редактор), канд. техн. наук;
О. В. Баєва, д-р біол. наук, проф.;
І. П. Бідзюра, д-р політ. наук, проф.;
В. М. Воронін, д-р іст. наук;
М. Л. Головка, д-р іст. наук, проф.;
В. Б. Захожай, д-р екон. наук, проф.;
В. І. Литвиненко, канд. юрид. наук, доц.;
В. В. Рябцев, канд. техн. наук, доц.*

*Матеріали подано в авторській редакції.
Відповідальність за зміст та орфографію матеріалів несуть автори.*

Проблеми модернізації України : [зб. наук. пр.] / МАУП. — К.: ДП
“Видавничий дім “Персонал”, 2008 —

С76 Вип. 2: Матеріали Міжнародної наук.-практ. конф. “Правова держава та демократичне суспільство: фактори розвитку та взаємодії”, 14 квітня 2016 р. / редкол.: М. Н. Курко (голова) [та ін.]. — 2016. — 448 с. : іл. — Бібліогр. у кінці ст.

У пропонованому збірнику подано тези учасників науково-практичних конференцій з проблематики широкого кола аспектів процесу системної модернізації України.

Для науковців, громадсько-політичних діячів, студентів, а також усіх, хто цікавиться розвитком Української держави і світовим досвідом проведення модернізаційних процесів.

ББК 63.3(4УКР)я43+67.9(4УКР)301я43

Сафонова В. Є. Новий проект Закону “Про освіту” як чинник, що гальмує розвиток української освіти	61
Калашнікова Л. Є., Рильцев Є. В., Лисак Х. Є. Демократія — інформаційна програма свободи	64
Савойська С. В. Обговорення мовних законопроектів на сторінках друкованих ЗМІ	66
Кислий А. М. Про зміст понять “організована група” та “злочинна організація” у теоретико-правовому аспекті	70
Алієва-Барановська В. М. Виникнення Закону УРСР “Про зовнішньоекономічну діяльність”	75
Баєв В. В. Визначення потенціалу розвитку медичного туризму України	78
Беззубов Д. О. Концепції адміністративного забезпечення суспільної безпеки: проблеми визначення і становлення в адміністративному праві	80
Бисенбаєв Ф. К. Проблемы правосознания в договорных теориях государства и права.....	83
Бойко С. С. Міжнародні стандарти з питань прав, обов’язків громадянина, стан і практика їх реалізації в Україні.....	87
Бондар Ю. В. Правотворчість та інформація як фактори суспільно-політичних трансформацій Стародавньої Греції	92
Бондаренко Н. О. Роль соціальної роботи у реалізації соціальної політики: проблеми та перспективи.....	97
Voytko T. V. The language of newspaper discourse	100
Гайдукевич Г. А. Деградація силових структур как результат усиления репрессивной системы Украины.....	103
Гапоненко В. А. Роль політичної культури в процесі інституціоналізації демократії в Україні.....	107
Гольцов А. Г. Контррозвідувальний режим в Україні: пропозиції щодо концептуальних та правових засад.....	113
Грецький О. С. До мовного питання: правовий аспект	116
Захожай К. В. Роль та місце фінансового права на сучасному етапі економічного і соціального розвитку України	119

ДО МОВНОГО ПИТАННЯ: ПРАВОВИЙ АСПЕКТ

Країна з успішним конституційним ладом свідчення зрілості нації та її культури, тобто більш-менш досконале ладування потребує належні етнічні та культурні передумови. Наша країна перебуває у процесі хаотичної трансформації вже майже чверть століття. Водночас спостерігається недооцінка та небажання задіяння творчих та рушійних можливостей національного потенціалу в українських реаліях. Відомий етнопсихолог В. Куєвда розглядав чинник традиційності як “можливо, провідний компонент задіяння фактору етнічного потенціалу” [1, 199] та такий, що здатний “забезпечувати найвищий рівень доцільності застосування зусиль у задоволенні життєвих потреб, а, отже, вивільнення потенціалу для самовідтворення, самореалізації у межах окремо узятого етносу” [1, 204]. Одним із важливих компонентів традиційної символіки, символічної системи світу є мова, яка відіграє безумовно визначну роль у націєтвірних процесах.

Можливо, дотримання засад природовідповідності [1, 16–20] та тяглості традиції при укладанні та наступних редакціях Основного Закону України [2] завадило б численним її огріхам. Одним із недоліків є недостатнє нормативне закріплення інституції конституційного ладу (про нього йдеться лише у I, III та XIII розділах Основного Закону), а невиписані у струнку систему норми-принципи I Розділу Конституції України, потребують до того ж додаткової нормативної конкретизації, зокрема статус української мови як державної мови, адже закон України “Про засади державної мовної політики № 5029-VI” (закон Колесніченка-Ківалова) все ще висить над нами дамокловим мечем. Такий стан речей не додає трирівневій системі (суспільний лад — державний лад — конституцій лад) стабільності.

В Україні відбувається погіршення мовно-культурної ситуації на тлі притлумлення етнонаціонального потенціалу, спричиненого з одного боку глобалістськими, геополітичними процесами, а з іншого — сповільненням процесу усунення постколоніальних деформацій у соціальній, економічній та політичній сферах держави.

Ми й надалі залишаємося в ганебній ситуації конкуренції двох мов, за якої одна з них — українська, — перебуває у становищі підлеглої; мовна політика нашої держави та її проведення у життя все ще продовжує працювати на зростання комунікативної потужності російської мови, домінування її в урбаністичних середовищах, а також толерує до свавілля медійних магнатів, які нехтують мовним законодавством і зовсім неприємні до культури та історії народу, серед якого живуть. Слушно зауважив Режіс Дебре: “Медії — це автоматика. Але програмування машин — це чистої води політика. Тобто — концентрована економіка” [3].

Слід згадати і такий спосіб нівелювання рідної мови, впроваджений за радянських часів і збережений дотепер — “втручання в унутрішню структуру підлеглої мови засобом систематичних упроваджень одних мовних елементів і заборони інших. Так у підлеглу мову впроваджуються елементи панівної мови, а далі усуваються елементи відмінні” [4] (до цього часу ми не маємо ні усталеного Правопису, ні сучасного академічного Тлумачного словника української мови). Звідси постає про-

блема: чи є адекватний сам термін “російськомовні українці”, а чи не ліпше означити цю категорію громадян як “зросійщені українці” та визначити їх права та обов’язки на законодавчому рівні, що дало б можливість скоригувати необхідну кількість шкіл із російською мовою навчання, зобов’язати представників нацменшин вивчити державну мову на належному рівні та принаймні сповільнити процес поширення напівмовності, а відповідно, і напівкультурності серед осіб із послабленою чи роздвоєною етнічною свідомістю.

Прикладом непростого взаємодії, принаймні, двох мовних стихій — німецької і турецької — може служити Німеччина. Ця країна в силу певних історичних причин віддавна піддається міграційному натискові зі Сходу. У чільних містах Надрейня створюються цілі чужинецькі анклавні із дуже слабким інтеграційним потенціалом. За свідченням німецьких соціологів демографічна криза може настати десь через тридцять років: чисельність громадян із міграційним підґрунтям може сягнути сорока відсотків у таких містах як Кельн, Гамбург. Турецька меншина краще від інших інтегрована у німецьке суспільство, а тому і чинить більший вплив на німецьку мову. Найшвидші зміни, як зазначає мовознавець із Потсдамського університету Гайке Візе [5], відбуваються на рівні лексики (засвоюються в адаптованому виді слова від арабської, російської до англійської мов), повільніші — у царині морфології та ситаксису: випадають прийменники та артиклі, неправильно вживаються відмінки, практикується сполучення займенників із попередніми дієсловами шляхом часткового урізання їх закінчень; порушується структура речення: відбувається зміщення дієслова з кінцевої позиції у підрядному реченні наперед. Професор лінгвістики із Лейпцигського університету Уве Гінріхс [5] стверджує, що через років 20–30 правильне відмінювання іменників мало що важитиме, залишаться із спрощених варіантів німецької ті, яких потребуватиме комунікація. Найбільше піддається цьому впливові звичайна ужиткова мова, літературна ж, що плекається в школах та університетах, є більш стійка.

Дослідженню урізаної, спрощеної німецької мови присвятила монографію соціолінгвіст Діана Маросек [6]. *Kurzdeutsch* — так називає її авторка — активно твориться в інтернет-середовищах, де комуніканти легко можуть змінювати соціальні ролі, серед молоді як із міграційним підґрунтям, так і автохтонів, прихильників молодіжного стилю. Вона проникає у сім’ї, школи, установи. Граматичні вияви цього мовного гібриду я вже наводив.

Відомий німецький правник професор Менно Аден вважає, що закріплення німецької мови як державної мови в Основному Законі Німеччини покладе початок припиненню як процесам ерозії самої мови, так і витісненню її із виробничої та освітньої сфер англійською [7]. У багато чому це залежатиме від виведення правової проблематики із затінку, спричиненого політизацією теми насильства у XX столітті [8].

Постколоніальні деформації у мовній сфері можна зупинити високим рівнем освіти українською мовою у поєднанні із насиченням соціопростору якісним українським інформаційним продуктом; законодавчо треба зобов’язати комуніканти, що відповідальні за впровадження державної мови, — учителів, викладачів, журналістів, державних службовців — дотримуватись її норм та виконувати вже чинні закони; соціалізація індивіда, особливо з мігрантським підґрунтям, має корелюватись із рівнем засвоєння державної мови, сприяти інтеграції особистості у громадянське суспільство, а отже і його єдності; необхідно твердо контролювати міграційні процеси, насамперед із РФ та законодавчо визначити належний рівень володіння державною мовою при вирішенні питань щодо набуття громадянства, працевлаштування, ведення підприємницької діяльності.

1. Куєвда В. Міфологічні джерела української етнокультурної моделі: психологічний аспект. Монографія. Донецьк: Український культурологічний центр, Донецьке відділення НТШ, 2007. — 264 с.
2. Конституція України [Електронний ресурс]. — Режим доступу: URL: [25D1 %2582 %25D1 %2583 %25D1 %2586 %25D1 %2596 %25D1 %25F_%25D1 %2583 %25D0 %25BA%25D1 %25](http://www.president.gov.ua/documents/2582-15)
3. Debray R. Le pouvoir intellectuel en France. — Paris, Gallimard, 1986. — P. 352.
4. Шерех Ю. Поза книжками і з книжок. — К.: Час, 1998. — 447 с.
5. Aus der Nachrichtenredaktion: “Die Sprache is a-Changin’ — ischwr” [Електронний ресурс]. — Режим доступу: [www. funk. de/aus-der-nachrichtenredaktion-die-sprache-is-a-changin.1818. de. html?dram%3Aarti cle_id=344590](http://www.funk.de/aus-der-nachrichtenredaktion-die-sprache-is-a-changin.1818.de.html?dram%3Aarticle_id=344590)
6. Marossek D. Kommst du Bahnhof oder hast du Auto?. — Berlin, Hanser, 2016. — S. 160.
7. Aden M. Deutsch ins GG — Zum Parteitagsbeschluss der CDU [Електронний ресурс] / M. Aden. — Режим доступу: [http: // www. dresaden. de/A--Verffentlichungen //II_-Juristische-Fachaufsatze/Deutsch-ins-GG-27.12.08. pdf&ei=9XZYXG6A&lc=u](http://www.dresaden.de/A--Verffentlichungen //II_-Juristische-Fachaufsatze/Deutsch-ins-GG-27.12.08. pdf&ei=9XZYXG6A&lc=u)
8. Пікер П. Право і справедливість / Пер. з фр. — К.: ДУХ І ЛІТЕРА, 2002. — 216 с.